

SZAKMAI BESZÁMOLÓ

*KÉP-TÉR – „Aranykor” (Síkból-tér munkacímű) időszak kiállításról
és a kapcsolódó múzeumpedagógiai programról*

NKA-Közgyűjtemények kollégiuma

Pályázati azonosító: 204106/02334

1. A kiállítás megvalósításának eredményessége, szakmai vonatkozása, tapasztalatai:

Az elmúlt évekhez hasonlóan, a Savaria Megyei Hatókörű Városi Múzeum éves, tematikus kiállítássorozata, az egyes helyszíneken készülő kiállítások az adott tagintézmény gyűjteményeit, szakmai profilját tükrözik. 2019-ben Szombathely a központi téma, illetve mindaz, amit a régészet napjainkig feltárt, a helytörténeti, néprajzi és botanikai kutatások a közadakozásból létrehozott közintézményekről, arborétumokról, közparkokról, a környező falvak beolvasztásáról a 19. század végétől az 1930-as évekig működő kávéházakról és cukrászdákról bemutatthat.

A sorozat kiállításai a Savaria Múzeum Dísztermében, Kőtárában, az Iseum Savariensében, és a Smidt Múzeumban valósulhattak meg az NKA támogatásának is köszönhetően.

„A nagyobb magyar vidéki városok már évszázadok óta jelentősebb városok és emporiumok, és jelenlegi állapotuk hosszú, lassú fejlődés eredménye; Szombathely pedig néhány év lefolyása alatt [...] amerikai módon fejlődött modern várossá.” (Bodányi Ödön: Szombathely város fejlődése 1895–1910-ig és műszaki létesítményei. Budapest, 1910. 6. old.)

A KÉPTÉR című tematikus kiállítássorozat harmadik része az „Aranykor” címet viselte. Tematizálva, érzékenyen és látványosan mutatta be az előző századforduló környéki néhány évtized Szombathelyét, az 1870-től 1930-ig terjedő időszakot. Tér (térkép) és az idő összhangja, az első polgármestertől, Bárdossy Istvántól Kiskos István polgármesterségéig 1872-től 1929-ig, a régi városházától (1876) a kórházig (1929) fogta át a hat évtizedet. A kiállítás központját Szombathely 1904-es várostérképe adta. A fejlődés egy-egy területét a Történettudományi Osztály gyűjteményeiben rejtőző 80 db műtárgy, több mint száz képeslap és üvegnegatív digitális másolata tárta elénk. Mellettük a Magyar Nemzeti Filmarchívum filmhíradói és korabeli újságok idézetei színesítették a kiállítást. A kiállítás egyéni látogatás mellett tárlatvezetésnek, tematikus tárlatvezetésnek, speciális kollégiumi programnak, múzeumpedagógiai foglalkozásnak, konferenciának is helyt adott, erősítette a helyi identitástudatot.

Szombathely városa a 19. század második felében és a 20. század elején országosan is kiemelkedő dinamizmussal fejlődött és növekedett. Lakossága közel ötszörösére, a beépített területe háromszorosára emelkedett, miközben szinte egy új város épült fel. Az 1872-ben rendezett tanácsú városi rangra emelt település két szomszédos községet is magába olvasztott: Szentmártont és Óperintet (1885). Fontos közigazgatási, kereskedelmi és pénzügyi központtá

vált, széleskörű iskolahálózatot épített ki, parkok létesültek, valamint nagyszámú katonaság és számos ipari létesítmény települt meg a falai között.

A nagylelkű támogatók, a polgári összefogás és a fejlődés következtében hatalmas építkezések indultak, lassan elkülönültek egymástól a város eltérő funkciójú intézményei. A munkaidő csökkenése és a jövedelem növekedése következtében divatosá váltak a szabadidős tevékenységek, kultúrházak, kaszinók, mozik alakultak, kiállításokat rendeztek, megindult a turizmus. A polgárság terjeszkedésével megnőtt az irodalom, a zene iránt érdeklődő közönség száma is, ami megkövetelte a színház létrehozását. A polgárság egyre inkább igényelte az elemi és középiskolák felépülését, s fejlesztésük érdekében komoly anyagi áldozatokat is vállaltak. A katonaságban a városiak nemcsak presztízst és társadalmi előnyöket láttak, hanem fontos városfejlesztő tényezőt is. A közművesítés is óriási változásokat eredményezett. A század 70-es éveitől az egészségügyi ellátás is állami feladat lett, kórházakat építettek, javultak a higiénés viszonyok. A városban a honfoglalás ezeréves évfordulójára a meglévő parkok mellett új fasorokat, parkokat hoztak létre. A bemutatandó évtizedek alatt Szombathely igazi nagyvárosi arculatot kapott, és a fejlődés a helyi identitás erősödését segítette.

I. Három sík alkotta a kiállítás felépítését:

1. Az épületek születése: a háttérrel, az idővonal illusztrációit a felnagyított korabeli szépséges képeslapok adták. A képeslapok dokumentálták a város eseményeit, vele együtt az épületek és a társadalom változását is.

2. Az intézmények története: A témakörökben bemutatott intézmények születésében nagy szerepe volt a városi polgárság igényeinek, nagy összefogásra volt szükség, melyet a 20. századtól már fényképek is dokumentáltak.

3. A műtárgyak mondanivalója: Az korabeli szombathelyiek életmódjába, mindennapi életbe adott bepillantást.

II. A két szemközti, rövid falat az 1904-es térkép, illetve látványos, lexikális adatokat bíró idővonal adta.

III. A kiállítás térbeli szerkezetét hat témára, szigetre osztottuk.

1. Közigazgatás

A városháza és a vasútállomás szimbolikus épületeihez tartozó érdekes tárgyak mutatták be a mindennapi élet sajátosságait: várostörténeti monográfia, tábla kéregetőknek, díszpolgári oklevél, vasutas sapka, vasutas zsebóra.

2. Oktatás

Szombathely iskolavárossá való válásának fontos időszaka a 19 – 20. század fordulója. 1929-re már több polgári- és felsőkereskedelmi iskola is nevelte a város diákjait. Ezen időkből származó tablóképek, valamint iskolai eszközök, tolltartó, tankönyv, diáknaptár, jelvény szemléltetik az akkori diákok életét.

3. Kultúra

Ez az a néhány évtized, mely jelentősen meghatározta a Savaria Múzeum sorsát is. 1872-ben alakult meg a múzeum elődje, a Vas megyei Régészeti Egylet, mely jelentős gyűjteményt, Régiségtárat tudhatott magáénak. A múzeum ma is őrzi a Régészeti Egylet pecsétnyomóját.

4. Katonáság

A szombathelyi katonai helyőrség az 1890-es években jött létre, 1889-ben épült fel a lovassági laktanya, ahol a cs. és k. 11. huszárezredet helyezték el. 1883-ban az OMM hadereje bővült a 83. gyalogezreddel, amelynek központjául Szombathelyt jelölték ki. Háborús nótákat őrző kézzel írt füzet, fényképalbum, sapkajelvény mutatta be a katonák mindennapjait.

5. Népjólét

A betegápolás nemes munkáját az Emberbaráti Egylet kezdte meg, és a komoly szolgálatot teljesített a Magyar Királyi Bábaképző. 1908-ban Gyermekmenhely alakult, és felmerült a közkórház gondolata is. Kórházi házirend, diploma, recept, sebészeti fonal kalauzolt az egészségügy világába.

6. Parkok

A 19. századi városfejlődés európai szinten is együtt járt a zöld övezetek, parkok, sétautak tudatos megjelenésével. Ebből a korszakból maradt ránk a város legszebb parkjaiból növények herbárium lapjai, férfi-női kalapok, újságok, fényképezőgép.

Filmhíradók:

1918. október, Az Est Film 4/1. bejátszás, [Szombathely hadigondozó ünnepe a királyi ház tagjainak részvételével](#), 1929. szeptember, Magyar Híradó 289/4. bejátszás, [A vármegye és város új közkórházának felavatása Szombathelyen](#), 1931. május, Magyar Híradó 376/7. bejátszás, [Emlékmű avatás Szombathelyen](#)

Mészáros Irén
a kiállítás kurátora
Savaria Múzeum, Történettudományi Osztály

2. Az „Aranykor” című időszaki kiállítás sajtómegjelenésének linkjei:

<https://m.szombathely.hu/onkormanyzat/onkormanyzati-hirek/dr-puskas-tivadar/kiallitas-megnyito-a-savaria-muzeumban.16792/>

http://vaskarika.hu/hirek/reszletek/17712/szombathely_aranykora_elevenedik_meg_a_savaria_muzeumban_a_kutat/

<http://www.tvszombathely.hu/hirek/aranykor-cimmel-nyilt-kiallitas-a-savaria-muzeumban-20191001>

<https://www.vaol.hu/kozelet/helyi-kozelet/szombathely-dicso-korszakat-mutatja-be-a-savaria-muzeum-3296514/>

http://vaskarika.hu/galeria/kepek/7296/Kutatok_Ejszakaja_a_Savaria_Muzeumban/

3. Az intézmény weboldalának linkje, ahol a kiállítás ismertetője elérhető:

http://muzeum.savariamuseum.hu/Aktualis/Idoszaki_kiallitasok/KePTeR_Aranykor2.html

A kiállítás ismertetője a weboldalunkon – legalább egy évig – továbbra is elérhető lesz.

4. A kiállításhoz kapcsolódó kiadvány:

A kiállításhoz kapcsolódó kiadvány nem készült.

5. A kiállítás hasznosulásának értékelése:

- **Látogatók száma** 2019. október 1. - 2020. március 13. között: ingyenes és fizetős látogató összesen: **1385 fő**
- 2019. szeptember 27. KÉPTÉR/Aranykor **kiállításmegnyitó: 68 fő**
- **belépőjegyekből származó bevétel** mindösszesen 2019. október 1. – 2020. március 13. között: **446.210 Ft**

6. A kiállításhoz kapcsolódó egyéb programok:

- A kiállítás megnyitó a „Kutatók éjszakája” című rendezvény nyitóprogramja volt 2019. szeptember 27-én. A Díszteremben a program részeként a kiállításhoz kapcsolódó előadásokat hallhattak az érdeklődők, továbbá a kiállítás egyik szakmai kurátora tartott tárlatvezetést. Szintén a korszak szellemében múzeumpedagógiai foglalkozásokon, koncerten, táncoktatáson vehettek részt az érdeklődők. (A Kutatók éjszakája részletes programja a csatolt programfüzetben olvasható.)
- A kiállítás megnyitásától folyamatos múzeumpedagógiai foglalkozások és igény szerinti tárlatvezetések.
- Ingyenes tárlatvezetések minden hónap utolsó szombatján.

- Október hónapban két alkalommal a „KÉP-TÉR” című tudományos-ismeretterjesztő előadássorozat előadásai (NKA 204108/1601 pályázati támogatásból, Ismeretterjesztés és környezetkultúra kollégiuma) és hozzájuk kapcsolódóan múzeumpedagógiai foglalkozások. (A helyőrségnél zsugorfóliára terveztünk korabeli rangjelzéseket, festettünk és tekéztünk; a vásáros témánál gyümölcs-gipszöntvényeket, méhviasz gyertyát, textilzsákot, cselédkönyvet alkottunk):

- **2019. október 3.** (csütörtök 17.00)

„A századfordulós Szombathely katonai helyőrsége”

Előadó: Tangl Balázs (Savaria MHV Múzeum-Smidt Múzeum, történész, muzeológus)

- **2019. október 17.** (csütörtök 17.00)

„Én elmentem a vásárba...”

Előadó: dr. Horváth Sándor (Savaria MHV Múzeum-Vasi Skanzen, intézményvezető, néprajzkutató)

7. A kiállításához kapcsolódó múzeumpedagógiai program ismertetése:

A Savaria Múzeum „*Kép-tér – Aranykor*”, illetve a „Falú és város” című kiállításai jól hasznosítható ismeretanyagot szolgáltattak a különféle célcsoportok számára tartott múzeumpedagógiai programok számára. A kiállítások lehetőséget adtak Szombathely 19–20. század fordulóján végbement nagyarányú városfejlődésének bemutatására, a falú és város összetett kapcsolatrendszerének bemutatására, a múzeumban őrzött, múzeumpedagógiai célokra eddig kevésbé hasznosított mőtárgyak és fényképfelvételek megismertetésére.

Az óvodás és kisiskolás csoportok számára tartott foglalkozások témájául a falú és a város kapcsolatrendszer legmarkánsabb megnyilvánulását, a vásárok világát választottuk. Ez a téma kellően motiváló jellegűnek bizonyult, alkalmas volt a gyermekek számára befogadható ismeretek játékos, interaktív közvetítésére. A forgatókönyv a jelmezes, élő interpretáció módszerére épült. A foglalkozásvezető egy kisbíró karakterét öltötte magára. A múzeumlátogatás zárásaként, esetenként elviható feladatként a gyerekek „vásárfiát”: a mézeskalácsok mintájára tükrös szíveket és huszárokat készítettek papírból.

A felső tagozatos és középiskolás diákcsoportok, illetve a múzeumbogár klubtagok számára tartott foglalkozások témája az urbanizáció volt. A résztvevők megvitatták, hogy miben különbözik ma a falusi és városi életforma és miben lehetett ez másként kb. 50 éve, illetve globális következtetéseket is levontak a Föld falusi és városi lakosságának alakulásáról. Megbeszéltek, hogy mely létesítmények, intézmények teszik élhetővé a várost. Mentorált,

önálló kiscsoportos munkában, egy-egy kiállítási egység információi alapján megismerték és megosztották egymással, hogy hogyan épült ki ezen intézmények rendszere Szombathelyen, kik voltak a város kulturális életének, szociális és egészségügyének meghatározó személyiségei. A foglalkozást a kiállítás fényképanyagához és műtárgyaihoz kapcsolódó, megfigyelésre épülő, munkalappal segített játék zárta.

2019. november 6-án a szombathelyi Agora–Gyermekek Háza és a Savaria Múzeum helytörténeti vetélkedőre hívta a „Kép-tér – Aranykor” című kiállításba a szombathelyi általános iskolák 5 fős, 5–6. osztályosokból álló csapatait. A vetélkedőn 10 csapat vett részt. A „Film”, „Kakukktojás”, „Ki-kicsoda”, „Polgármester-épület” és „Térkép” című feladatlapok rejtvényeinek megoldása során a gyerekek a kiállítás leglényegesebb és legérdekesebb ismeretanyagait dolgozták fel.

A foglalkozások időpontja, helve és a résztvevők száma:

Savaria Megyei Hatókörű Városi Múzeum – Savaria Múzeum, 9700 Szombathely, Kisfaludy Sándor u. 9.

- **2019. szeptember 27-30.: Kutatók Éjszakáján 9 foglalkozás/120 fő**

- **2019. november: 3 alkalom/35 fő**

2019. november 7. FŐ-TÉR (HÍD-osztály), 10 fő

2019. november 27. FŐ-TÉR (7. évfolyam), 10 fő

2019. november 27. FŐ-TÉR (5. évfolyam), 15 fő

- **2019. december: 3 alkalom/64 fő**

2019. december 12. BEL-TÉR (1. évfolyam), 22 fő

2019. december 13. BEL-TÉR (2. évfolyam), 24 fő

2019. december 13. BEL-TÉR (2. évfolyam), 18 fő

- **2020. január: 19 alkalom/462 fő**

2020. január 7. BEL-TÉR (2. évfolyam), 27 fő

2020. január 7. BEL-TÉR (1. évfolyam), 19 fő

2020. január 8. BEL-TÉR (2. évfolyam), 24 fő

2020. január 8. BEL-TÉR (2. évfolyam), 28 fő

2020. január 9. BEL-TÉR (2. évfolyam), 19 fő

2020. január 9. BEL-TÉR (2. évfolyam), 27 fő

2020. január 10. BEL-TÉR (1. évfolyam), 24 fő

2020. január 14. BEL-TÉR (2. évfolyam), 19 fő

2020. január 14. BEL-TÉR (1. évfolyam), 30 fő

2020. január 15. BEL-TÉR (1. évfolyam), 24 fő
2020. január 15. BEL-TÉR (1. évfolyam), 24 fő
2020. január 15. BEL-TÉR (1. évfolyam), 27 fő
2020. január 16. BEL-TÉR (1. évfolyam), 30 fő
2020. január 16. BEL-TÉR (2. évfolyam), 27 fő
2020. január 17. BEL-TÉR (1. évfolyam), 27 fő
2020. január 22. BEL-TÉR (2. évfolyam), 18 fő
2020. január 24. BEL-TÉR (1. évfolyam), 28 fő
2020. január 31. KÜL-TÉR (3. évfolyam), 21 fő
2020. január 31. BEL-TÉR (2. évfolyam), 19 fő

• **2020. február: 14 alkalom/294 fő**

2020. február 5. BEL-TÉR (1. évfolyam), 14 fő
2020. február 6. BEL-TÉR (óvodai csoport), 24 fő
2020. február 11. BEL-TÉR (óvodai csoport), 20 fő
2020. február 12. BEL-TÉR (óvodai csoport), 7 fő
2020. február 13. BEL-TÉR (óvodai csoport), 24 fő
2020. február 13. BEL-TÉR (2. évfolyam), 26 fő
2020. február 14. BEL-TÉR (óvodai csoport), 16 fő
2020. február 18. BEL-TÉR (óvodai csoport), 17 fő
2020. február 18. BEL-TÉR (1-2. évfolyam), 30 fő
2020. február 20. BEL-TÉR (óvodai csoport), 15 fő
2020. február 21. BEL-TÉR (óvodai csoport), 22 fő
2020. február 21. BEL-TÉR (óvodai csoport), 23 fő
2020. február 26. BEL-TÉR (óvodai csoport), 20 fő
2020. február 27. BEL-TÉR (óvodai csoport), 36 fő

• **2020. március: 3 alkalom/64 fő**

2020. március 3. BEL-TÉR (óvodai csoport), 15 fő
2020. március 5. BEL-TÉR (óvodai csoport), 19 fő
2020. március 11. BEL-TÉR (óvodai csoport), 30 fő

Egyedi múzeumpedagógiai foglalkozások az időszak kiállításokban:

2020. január 21. Kanizsai Dorottya Gimnázium (Szombathely) 12. évfolyam, 17 fő
2020. január 30. Kanizsai Dorottya Gimnázium (Szombathely) 10. évfolyam, 35 fő

Mindösszesen: 1091 fő/53 alkalom

8. A kiállítás, kiállításmegnyitó és a múzeumpedagógiai foglalkozások fotódokumentációja:

Fotók forrása: http://vaskarika.hu/galeria/kepek/7296/Kutatok_Ejszakaja_a_Savaria_Muzeumban/

Varga András, valamint Savaria Megyei Hatókörű Városi Múzeum

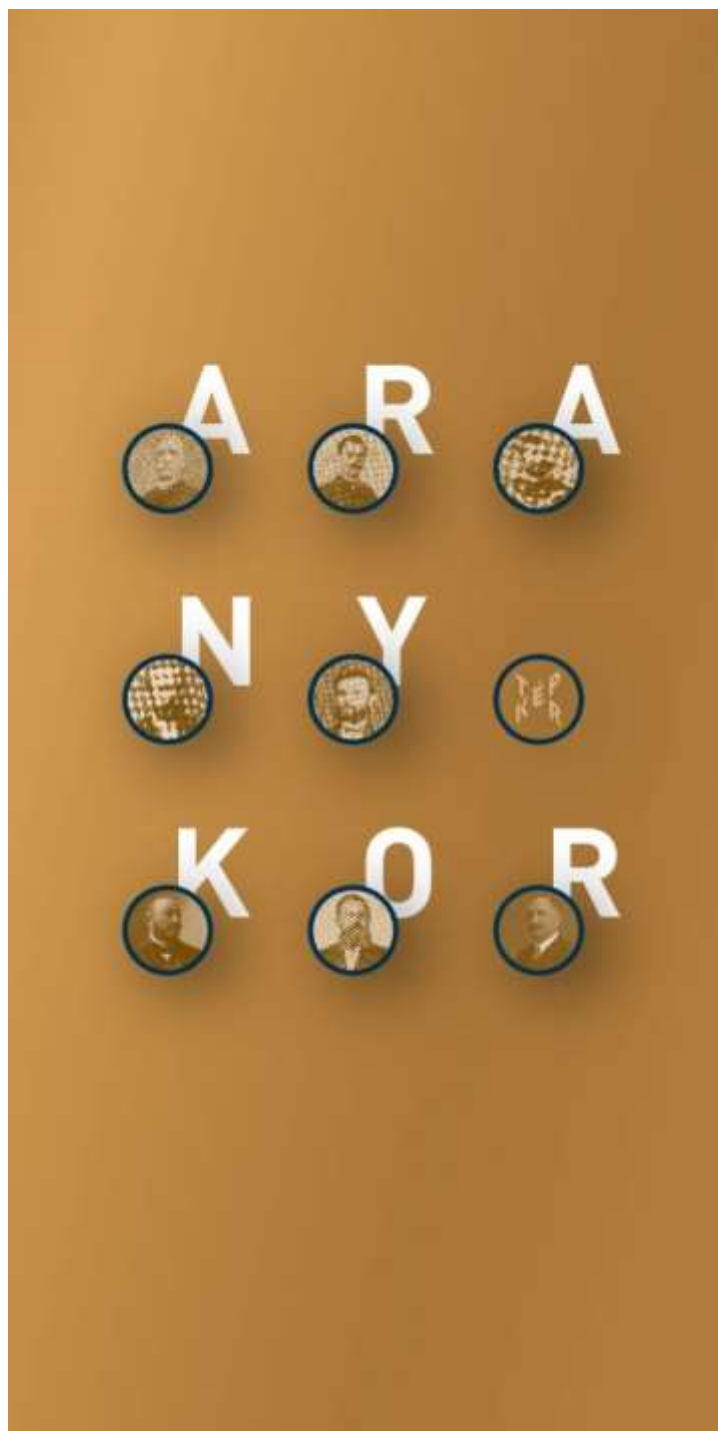

Fotók forrása: Savaria Megyei Hatókörű Városi Múzeum, Tóth Kálmán

A kiállításnyitó meghívója és a kiállítás kültéri molinója a Savaria Múzeum főbejáratánál

A Savaria Megyei Hatókörű Városi Múzeum tisztelettel meghívja Önt
2019. szeptember 27-én 17 órakor a Savaria Múzeumba

a **KÉP-TÉR** kiállításorozat

A R A N Y K O R

című kiállításának megnyitójára.

Köszöntőt mond:
CSAPLÁROS ANDREA
múzeumigazgató

DR. PUSKÁS TIVADAR
polgármester

A kiállítást megnyitja:
DR. KATONA ATTILA
*tanszékvezető egyetemi docens,
ELTE Savaria Egyetemi Központ*

A kiállítás kurátora:
MÉSZÁROS IRÉN
muzeológus

Közreműködnek:
a Szombathelyi Művészeti Székhely növendékei

Szombathely, Kisfaludy Sándor u. 9. | A kiállítás 2020. májusig látható.

A rendezvényen fotók készülhetnek.

Nemzeti Kulturális Alap

